

csak éppen annyit, amennyire ez a gyakorlati kérdések megértéséhez szükséges. Magukat az elméleti fejtegetéseket is át meg átszövik a gyakorlatra és tapasztalatra vonatkozó megjegyzések, ezáltal mintegy jelezve, hogy az ethika nem az élettől elvont, fellengző tudomány, hanem az életnek legmélyein járó, életteljes tan. Az előadások célját szem előtt tartva csak helyeselnünk kell Báránynak azt az eljárását, hogy a tan szempontjából esetleg fontos, de a gyakorlati életben nem hangsúlyozottan érvényesülő kérdéseket röviden jelzi, míg ellenben a gyakorlati élet által minduntalan felvetett és lépten-nyomon vitatott problémákat behatóan, kimerítően tárgyalja. Elég legyen itt csupán az egoizmusról és az altruizmusról szóló fejezetet említenünk s az egyéni és a társadalmi ethika különbségeit fejtegető előadásra hivatkoznunk. Hasonlóképpen ki kell emelnünk a kultúra és ethika, a nevelés és az ethika viszonyáról szóló előadásokat, amelyekben erőteljesen jut kifejezésre a szerzőnek az a mély meggyőződése, hogy az erkölcsiség az egész szellemi életet átható, mozgató hatalom, amely nem elkülönötten s csak olykor-olykor működik, hanem állandóan hat és teremt a fejlett emberi lélekben. Egészen korszerű és szükséges volt eme fejtegetések közben reámutatni arra, hogy az emberi tevékenységeknek célja nem a haszonnak megvalósítása, hanem az ideálok realizálása a mindennapi munka minden területén s az emberi életnek végső célja nem a boldogság, hanem cselekedetekről lévén szó, az erkölcsiség előmozdítása és megvalósítása. Az erkölcsiség nem ellensége a boldogságnak, hanem helyesen értelmezve a boldogságot, feltétele és alapja. — A szerző egész világnézetének és ethikai előadásainak summáját adja a mechanisztikus és a teleologikus világfelfogásról, valamint az ideálokról tartott előadása (187. s k. l.); ezeket olvasva a hitnek világába emelkedünk föl s egy gondviselő lény szeretetére vezetettünk.

Bárány könyvét melegen ajánljuk mindazoknak, akik az erkölcsi élet nagy kérdéseivel megismerkedni s e kérdések filozófiai magyarázatát nyerni törekednek.

(Kolozsvár.)

Bartók György.

Keleti Adolf: Pedagógiai tanulmányok. Budapest, 1916, Rózsa-
volgyi és Társa, n 8° 44 l. Ára 1 kor. 50 fill.

E füzetben a szerző öt cikkét teszi közzé; négy a *Népművelés*-ben jelent meg először. Nem mondjuk, hogy nem volt helyes az összefoglalásuk. Hadd terjedjenek a jó gondolatok! Célja: «az öntudatos, jogait, kötelességeit ismerő és azokkal élő nemzedék» nevelésének elősegítése. E munkában a családnak is részt kell vennie. Erről

szól az első cikk: *A szülői ház és az iskola együttes munkája*. Előadás volt ez polgári iskolai tanulók szülei számára. Az a főjavaslata, hogy a szülő «minden nap egy bizonyos meghatározott időben és bizonyos meghatározott ideig gyermekétől számon kérje a napi leckét.» Teljesíthetetlen kívánság. Ilyen kötött módon nem dolgozhatnak a családban. Ezért ily határozott alakba nem szorítanám a szülői ház és iskola kívánatos együttműködését, mert ez elriaszt s a felolvasás többi gondolatának a sikerét is kockáztatja. *A tanulás és tanítás lélektanából* c. dolgozatra élénk viszhang felel az olvasóban. «Életfeltétele mindenféle előremenetelnek a tanító folytonos haladása», könnyűvé kell tennünk a tanítónak a tudomány forrásához való hozzájutást, az oktató lelki élményei végigrezdülnek a gyermek lelkén: ezeket a gondolatkeltező igazságokat nem árt újból és újból hangoztatnunk és példákkal megvilágítanunk. Még erősebb, még tartalmasabb példákkal, mint amilyeneket a szerző soraiban találunk s amelyek inkább jegyzetbe valók. Kár volt ide beszorítania az egyéni nevelésről tett megjegyzéseit. Mintha csak széljegyzetként szerepelne itt a IV. alatt az az eléggé nem fejtegethető igazság, hogy a gyermeknek külön élete, maga-magáért való élete van, ne becsüljük le, hadd nyilatkozzék meg szabadon, úgy tudjuk majd nevelni, irányítani a mimózátermészetet is. Nyilván úgy kapcsolódik ez a pont a többivel, hogy: a tanítónak mozgási szabadságra van szüksége nevelő munkájában, a gyermek mozgási szabadságot követel fejlődése érdekében. Ez a rövid mondat meg: «Az oktatót nem szabad bántani», bizonyára azt jelenti, hogy ne kössék gúzsba alkotó munkájában mindenféle aprólékos rendszabályokkal. — *A nevelés jövő feladatait* ebben a háromban látja: a közösség érzésének megerősítésében, Magyarország gazdasági állapotának ismertetésében és a népműveltség terjesztésében. Nem teljes és nem új a célkitűzés, amint első pillanatra látni; azonban ez a kis cikk a meggyőződés erejével hat. — *A magyar történelem tanításáról* nem hallunk újat; a fejlődési menet ismertetésének végpontja legyen a jelen, az igazi életet kell visszatükröztetnie. Mintegy módszeres utasítás ez a tanulmány, a népiskolákra alkalmazva. Okos egybefűzése sokféle megfigyelésnek és helyes útbaigazítás a kezdő számára. Ilyen munkáknak hiányát érezzük. — *A társadalmi nevelésben* közvetlen hatású a polgári osztály elhanyagolt állapotán való kesergése. Kritikával szól társadalmi életünkről s erre alapítja azt a végső gondolatát, hogy «egységes, erős társadalomra» van szükségünk; sehol inkább, mint «a minden tekintetben annyira megosztott erejű Magyarországon». — A szerző írásmódja valóban elme-futtató; néha körben halad, néha nyílsebesen, néha nagyot ugrik. S nincs elég gondja a kidolgozásra nyelvi tekin-

tetben sem. Sajtóhiba is sok van; erre példa ez a pár sor: «Jól lehet az írás-olvasás tudása magában nem műveltség, míg annak eszközeit sém adtuk az emberek milliőinak kezébe. Véres gúnyjal jelképezi egy német képeslap, a népműveltség nagy hátrányát» (25. l.).

Teveli Mihály.

Orel Géza dr.: Műhelyi nevelés Páris iskoláiban. Kézimunka tanító- és tanítónőképzés. Le rôle du travail manuel dans l'enseignement primaire et secondaire à Paris. Budapest, 1914, Lampel R. n 8°. 287 l., 4 K 20 f.

E könyv szerzője Párisban több éven át tanulmányozta azt a gyakorlati alapú nevelési rendszert, mely az összes iskolákban modernül felszerelt *műhelyekben* kívánja a gyermek munkaösztönét s ipari érzékét felkelteni. Fáradságot nem ismerve lelkes szeretettel figyelte meg az iskolák műhelyi munkáját, tanulmányozta az arra vonatkozó rendeleteket és az intézetek vezetőivel folytatott beható eszmecserékből teljesen megismerte a Páris iskoláiban folyó értékes nevelői munkát. Könyvéből megtudjuk, hogy Páris mindenik iskolájában (elemi, polgári fiú- és leányiskolák, kiegészítő iskolák, elemi s polgári iskolai tanító- s tanítónőképzők, felső kereskedelmi iskolák és mindkét nembeli licee-k) a tantárgyak sorában ott szerepel a műhelyi munka. Minden intézetnek van egy vagy több gondosan felszerelt műhelye. A fiúk asztalos- és lakatosmunkát végeznek, a lányok a háztartás minden ágát (varrás és foltozás, főzés, mosás és vasalás, ruha- és butortisztítás, konyha- és virágkertészet) gyakorolják. 1879-ben nyitották meg az első elemi iskolai műhelyt, azóta fokozatosan a többi iskolában is. Legkésőbb honosodott meg a műhelyi munka a francia középiskolákban, a licee-kben. 1902-ben a felső oktatási tanács a közoktatási és kereskedelmi miniszteriumhoz felterjesztést intézett ez ügyben. Erre a közoktatási miniszter még ugyanaz év végén a Sorbonne rektorát és a középiskolai tanári testületeket véleményadásra szólította. A tanárok nagy többsége a reform mellett szavazott, de voltak, kik nem értve meg egészen a reform célját, ellene szóltak. A Sorbonne rektora azonban, ki sok év óta a francia nevelés irányítója és tekintélyes államférfiú, a leglelkesebben a reform mellett szállott síkra és szavára a miniszterium felvette a műhelyi munkát mint rendkívüli tárgyat a licee-k tantervébe. 1905 óta négy párisi licee-nek van műhelye. A tanulók évről-évre nagyobb számmal és kitartó szorgalommal vesznek részt a munkában. A munka szellemi irányítója a fizika tanára, a műhelyek élén elsőrangú művezetők állanak, kiket az állam jól fizet.